

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hageneek, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; A. Janse, Biggelerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Kuipers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Zeist; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnald, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Mellekerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloeddijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Een nieuwe sacramentele beweging. VI. (Slot.) — Uit de Schrift: De weg naar de heerschappij. (Hebr. 2:8c, 9a.) — Kerkelijk Leven: Nieuwe meeningen inzake lijd en sterven. VI. Handboek Geref. Kerken in Ned.-Indië. De C. D. U. en de oefening der tucht. — De N. S. B. en de verhouding van Kerk en Staat. De N. S. B. en het besluit der Synode. — Even Parkeerren: Stembus-varia. — Pop.-Wet. Schetsen: Het Staten-Collegie te Leiden. II. — Uit de Historie: Groote Tudor-Figuren. XIV. — Perschoorw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Een nieuwe sacramentele beweging.

VI. (Slot.)

Het is met de sacramentele beweging eigenlijk een tragisch geval.

Zij ijvert, dat wij ernst met den eeredienst zullen maken. Zij heeft het hart er op gezet, om daarin ontmoeting tusschen God en ons te hebben. Doch zij zoekt dit op zulk een wijze, dat er van een reële verhouding tusschen God en ons al minder overblijft en deze ook niet in de samenkomst der kerk wordt gevonden. Er op uit gegaan om ons geestelijk rijker te maken, verliest zij onderweg vele van de kostbaarste schatten, die wij van de reformatie geërfd hebben, ja die ons, reeds van de oudste tijden af, van God zelf toegekomen zijn.

Reeds haar verzet tegen de protestantsche afschaffing van sacrale tijden en plaatsen, en haar poging om het kerkgebouw tot een gewijd huis te maken, nemen ons uit handen ongeveer het beste, dat wij in onze religie bezitten mogen. Al zeg men, voor geen geld ter wereld roomsch te willen wezen, toch stapt men bij deze aangelegenheid van het reformatorische standpunt op dat van Rome over en keert men zelfs van de heerlijkheid des Nieuwen Verbonds tot de onvolmaaktheid der Oude Bedeeling terug.

Want naast het eenige gewijde huis, dat Christus hier op aarde gesticht heeft, en hetwelk Zijn gemeente is, zet men toch weer een gebouw van hout en steen neer. De inwoning des Geestes in het hart van de kerk vervangt men door een andere presentie of tegenwoordigheid Gods, die zich vooral in het steenen gebouw manifesteren moet.

En dit met het volgende dubbele, belangrijke verlies. Vooreerst moet nu wel het terrein, dat buiten het gewijde kerkgebouw gelegen is, en alles wat daarop geschiedt, profaneiseren en verwereldlijken. De sacramentele beweging laat ook alles wat daar plaats hebben moet, eerst in het kerkgebouw binnen brengen, niet slechts om het in het gebed der gemeente te gedenken, maar vooral ook om het in te wijden en te zegenen.

En voorts wordt het woord van onzen Heiland van Zijn kracht beroofd, dat de ure gekomen is, waarin wij den Vader noch op dezen berg, noch te Jeruzalem, maar overal in Geest en waarheid mogen en zullen aanbidden. (Joh. 4:21-23).

Want van tweeën één. Of ik kan overal, waar ik slechts mijn knieën buig, God vinden en met Hem ontmoeting hebben. Maar dan is elke plaats in dezen zin gewijd land, en dan kan het kerkgebouw niet meer een bijzonder heilige plaats wezen. Of het kerkgebouw heeft wel een meer gewijd en heilig karakter dan elke andere plek ter wereld. Maar naarmate dit het geval is, houdt ook mijn binnenkamer op, een plaats des gebeds en van Godsontmoeting te zijn.

En zóó staat de kwestie ook met de sacrale tijden en het zorgvuldig waarnemen van het kerkelijk jaar. Indien dit laatste meer bedoelt dan een zekere orde in de preekstoffen te brengen, en te zorgen dat ook de geschiedenissen van de heilsfeiten op gezette tijden behandeld worden; moet ook de Zon-

dag steeds meer van zijn heilig karakter inboeten, ja worden al de dagen der week ontheiligt. Want dan is het niet waar meer, dat ik al de dagen mijns levens mag leven uit de gemeenschap met dien Christus, aan Wien alles reeds lang volbracht is, wat de kerk meer bijzonder op de zoogenaamde christelijke feestdagen herdenkt.

Dit eerste verlies wordt door allerlei andere gevolgd.

Met de sacramentele beweging gaan wij ac- coerd, wanneer zij het karakter en doel van den eeredienst beschrijft als een ontmoeting tusschen God en ons. Maar allerlei verschillen en bezwaren komen voor den dag, zoodra wij onderzoeken wat met deze termen precies bedoeld wordt.

Daar is al aanstonds de vraag, wie toch de andere partij is, met wie Gods ontmoeting plaats hebben zal. Komen de kerkgangers op in een bepaalde kwaliteit, als leden van het lichaam van Christus, zoodat, wanneer zij tezamen zijn, wij kunnen zeggen: hier is nu de kerk der heiligen, de verzoende gemeente van Jezus Christus, het volk des verbonds vergaderd? Of komen zij op als menschen, die geen andere kwaliteit hebben dan dat zij zondaren zijn en die, zoo ze al vroeger een ontmoeting met God beleefden, daarvan niets overgehouden hebben, en thans enkel maar hopen en uitzien kunnen, of dit zich herhalen zal?

De liturgische kring, consequent zijnde, zal wel het meest tot het laatste overneigen. Maar dan staan wij hier weer voor een onontwijkbaar dilemma. Of deze kerkgangers zijn wel verzoenden in het bloed van Christus, en gezalfden door Zijn Geest. Maar dan kan het doel van den eeredienst nooit zijn, een nieuwe tegenwoordigheid Gods en een hogere en rijkere openbaring van Hem te brengen. Want Hij is dan reeds in al de kerkgangers, voorzoover zij leden van Christus zijn, tegenwoordig; en zichzelf nog dieper en rijker te openbaren dan in de inwoning des Geestes, is, eerbiedig sprekend, ook voor God een onmogelijkheid. Of de cultus moet wel een nieuwe tegenwoordigheid Gods voorbereiden en ons een nieuwe openbaring van Hem brengen. Maar dan verliezen wij de blijvende inwoning van Christus door Zijn Geest in Zijn kerk en wordt Pinksteren imaginair.

Dan is er de term „ontmoeting”, die ook afwisselt met „sacramentele mededeeling”, en die in den liturgischen kring op allerlei wijze wordt omschreven. Men spreekt van een wonder, rustend in het al-omvattend wonder van de nederdaling Gods. God geeft Zich dan aan ons. Hij brengt zelfs het offer bij uitnemendheid (blz. 25). Er heeft een zelf-overgave van Hem plaats (blz. 125). Er geschiedt een schepping, waardoor alle dingen nieuw gemaakt worden (blz. 25) enz. Onwillekeurig vragen wij hierbij: Wat bedoelt gij toch met dit alles?

Misschien zal men antwoorden: Gij moogt aldus niet vragen. Zulke vragen getuigen maar van een hoogmoedige zielsgesteldheid. Het gaat hier immers om het diepste mysterie, de grootste verborgenheid, de meest paradoxale werkelijkheid van onze religie. Vraag daarom niet naar een nauwkeuriger beschrijving van wat in de ontmoeting tusschen God en den mensch, tusschen den mensch en God geschiedt. Gij pleegt daarmee slechts ver- raad aan het geheim van het sacrament.

Indien men ons aldus zou antwoorden, zouden wij ons toch de tegenwerping veroorloven: gij be- waart zelf ook geen volkomen stilzwijgen. Gij spreekt over deze dingen toch ook, en soms met heel moeilijke woorden. En zoolang wij nog spreken, moeten onze woorden toch iets beteekenen en mogen wij elkaar toch naar den zin en inhoud ervan vragen. En daarom, die sacramentele mededeeling Gods... is dat een geheel nieuwe vleesch-

wording? Of is het een herhaling of voortzetting van het heilsfeit van twintig eeuwen geleden? Of als ge zegt, dat dan onze gemeenschap met den Heere Jezus telkens vernieuwde werkelijkheid voor ons wordt, bedoelt ge dan de wedergeboorte, zoo- als de christelijke kerk dit altijd verstaan heeft, of iets anders? Is die sacramentele mededeeling Gods physisch of ethisch van aard?

Doch hoe het antwoord der sacramentele be- weging nader uitvalle — naarmate zij de ontmoet- ting Gods meer nieuw doet zijn, berooft zij ook den eeredienst van de heerlijkheid, die hij vooral door de reformatie teruggekregen heeft. Want naar de opvatting van deze laatste zijn beide, het Woord en de Sacramenten daarheen gericht, dat zij ons geloof op de offerande van Christus aan het kruis als op den eenigen grond onzer zaligheid wijzen, en ons verzekeren dat God ons vanwege dit slacht- offer vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt. (Heidelb. Cat., vr. en antw. 66 en 67).

Wij gaan in de kerk niet op zoek, niet wetend of — en zoo ja — wat wij zullen vinden; maar wij gaan ter kerk in dit vertrouwen, dat God naar Zijn belofte ons hier sterken zal in het geloof, dat Christus voor ons gestorven is, toen wij nog vijanden waren, en dat wij, verzoend zijnde, nu veel meer behouden zullen worden door Zijn leven. (Rom. 5:8-10; zie ook het Avondmaalsformulier.)

Barth zelf spreekt wel van de rechtvaardiging des zondars als van het een en al van ons geloof. Maar in de sacramentele beweging, die zich ook bij hem aansluit, lijkt dit wel te veranderen in een niet nader te omschrijven tegenwoordigheid Gods; een presentie, die ten diepste weer een nieuwe verberging van Hem is. En natuurlijk is hier heelemaal geen sprake van de mystieke unie met Christus, waarop vooral Calvijn bij het avond- maal bijzonder nadruk heeft gelegd.²⁾

Vervolgens is er nog de kwestie van het hoor- bare woord en de zichtbare zaak in het sacra- ment. De sacramentele beweging wil hierin blijk- baar geen genade-middelen zien, waarbij God in ons door de kracht des Heiligen Geestes wil wer- ken, wat in de zichtbare teekenen ligt uitgesproken. (Ned. Geloofsbel. art. 33.) Zij vat ze op als teekenen, waardoorheen of waarin een nieuwe openbaring Gods plaats heeft. Doch ook hiermee brengt zij ons allerlei verlies toe.

Vooreerst ontnemt zij ons hiermee God, en vooral Zijn souvereiniteit, ook al beweert men daarvoor meer ontzag te hebben dan allen die tot nog toe in het christendom geleefd hebben. Men perkt Zijn vrijmacht in. De gereformeerden spraken ook hierom graag van genademiddelen, om daarmee uit te drukken, dat God ja volmaakt vrij is en ook blijft, om Zijn genade ook langs anderen weg uit te deelen; doch dat Hij Zich desniettemin gebonden heeft om, wanneer deze teekenen naar Zijn wil bediend worden, daarbij door Zijn Geest de afgebeelde zaak te schenken. Maar de sacramentele beweging gaat veel verder. Volgens haar kan — begrijpen wij het goed — God zich nooit eerder opnieuw openbaren en mee- deelen, voordat eerst deze handelingen van ons hebben plaats gehad. Hij is, ook al beweert men het tegendeel, afhankelijk van ons en van onzen dienst in de kerk.

Voorts, als alles waarbij God Zichzelf meedeelt en openbaart sacramenteel heet, wordt het getal sacramenten — zooals in een vroeger artikel reeds werd opgemerkt — in beginsel uitgebreid en verliezen daarmee de sacramenten van Christus hun speciale karakter en werking. Niet alleen het gebed en het lied, de stilte en de muziek in de kerk, maar ook de boomen en het bosch en de golvende zee zijn dan sacrament. De heele natuur

2) Dr H. Bavinck, Calvijn's leer over het Avondmaal, in Kennis en Leven, 173 v.v.

1) Dr A. Kuyper, Onze eeredienst, 21-26.